

УДК 378:373.2.011.3-051].015.3:159.922.7

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2022-15.13>

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

ПОЛОВІНА ОЛЕНА АНАТОЛІВНА

кандидат педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту
Київський університет Бориса Грінченка
o.polovina@kubg.edu.ua
orcid.org/0000-0001-6021-5677

КОНДРАТЕЦЬ ІННА ВІКТОРІВНА

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту
Київський університет Бориса Грінченка
i.kondratets@kubg.edu.ua
orcid.org/0000-0001-7816-0766

Стаття присвячена аналізу сучасних аспектів планування та організації наукового дослідження: запити й очікування суспільства від майбутніх фахівців, окреслення задач викладацького колективу, підходи й критерії до планування та розроблення наукової теми. Проаналізовано наукові праці, присвячені питанням науково-дослідницької діяльності в закладах вищої освіти, зокрема, особливості створення освітнього середовища, орієнтованого на дослідження; переваги й недоліки дослідницьких методів. Висвітлено роль концептуальних підходів у забезпеченні якості та ефективності розгортання науково-дослідницького експерименту. Описано схему реалізації аналітико-констатувального етапу наукової теми кафедри та визначено перспективи здійснення наукового дослідження на наступних етапах.

Ключові слова: вища освіта, майбутні фахівці, наукова тема, наукове дослідження, психолого-педагогічний супровід, розвиток дітей раннього віку.

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх фахівців на рівні сучасного контентного оновлення закладів вищої освіти, зрозуміло, являє собою багатовимірне, структурне явище, яке переживає наразі концептуальні або сегментні видозміни; перебудову стратегій і тактик, підходів, критеріїв і принципів; революційне зміщення акцентів та парадигмальні перебудови. У площині окреслених процесів нового значення набуває науково-дослідницька діяльність.

Запити суспільного життя спонукають викладачів шукати ефективні засоби для забезпечення якісного формування в студентів як професійних навичок (hardskills), так і соціально значимих (softskills); створювати умови для повного саморозкриття й самопізнання майбутніх педагогів. Самі ж здобувачі освіти в більшості своїй зацікавлені не у формальній і традиційно-реферативній реалізації

власних наукових досліджень, а можливістю та бажанням проявити когнітивні та креативні здібності, спираючись на свій світогляд, життєвий досвід, отримані в університеті фахові підвалини та сформовані компетентності.

Задача викладацького колективу підтримати вищезазначений інтерес і мотивацію студентів та максимально залучити їх у різні контексти дослідницької роботи. Зокрема, наукова тема кафедри може й має стати потужним емпіричним полем для майбутніх фахівців не лише як для, власне, суб'єктів експерименту, що проходять певні його етапи, але й для осіб, що потім у своєму камерному дослідництві відтворять кращі методи, прийоми і знахідки, орієнтуючись на побачені моделі та пережитий досвід.

Переконані, що ретельне планування та покрокова організація розкриття наукової теми кафедри будуть тим якіснішими та ефективнішими, чим вищими виявляться рівні:

– рефлексії (самих викладачів – стосовно професійної й особистісної діяльності, спостереження під час аудиторних занять, знання психологічних особливостей різних категорій студентства; самоаналізу застосованих засобів через маркер «працює» / «не працює»); мова йде про рефлексійний підхід [1; 4];

– розуміння обраної теми (її актуальність для сучасної практики, висвітлення та розкриття в розрізі історичних аспектів; бачення перешкод, проблем і шляхи їхнього подолання; вибудова перспективи у вигляді запропонованих технологій, методик, підручників, хрестоматій, посібників тощо); мається на увазі компетентнісний підхід в усій глибині своєї сутності; – урахування психолого-педагогічної константи в моделюванні покрокових механізмів наукового експерименту (психологія теми, психологія особистості – мотивів, намірів, цілевизначення, емоційних реакцій, ставлень, стійкості інтересу, спрямованості на успіх тощо); ураховується особистісно зорієнтований та аксіологічний підходи;

– психологія комунікації (від формату «викладач-студент» до дієвого «партнери», «співтворці», «колеги» та ін.); соціально-комунікативний підхід дуже важливий для партнерської взаємодії;

– усвідомлення феномену понять «супровід» (і супровід-співробітництво із можливістю спільного планування діяльності, співтворчості, загального вирішення завдань, пошуку шляхів реалізації творчого задуму та супровід-ініціювання, гаслом якого є монтезорівське: «Допоможи мені це зробити самому, нічого не роблячи за мене, спрямує у потрібне річище, підштовхни до рішення, а все інше я зроблю сам»; «психолого-педагогічний супровід майбутніх фахівців» як систему заходів із організацією відповідних умов і забезпечення партнерської підтримки) [5].

Тримаючи у фокусі уваги окреслені підходи, хоча в реаліях, на жаль, це не завжди відбувається, викладацький колектив спроможний вирішити найсміливіші й найскладніші

питання будь-якої наукової теми, забезпечивши стабільний, прозорий, дієвий психолого-педагогічний супровід майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низку наукових праць (М. Адаменко, В. Кислий, О. Клименюк, В. Ковальчук, В. Корбутяк, О. Кустовська, І. П'ятницька-Позднякова, М. Пилипчук, В. Романчиков, М. Свердан, О. Сисоєва, С. Солов'йов та ін.) присвячено детальному опису кожного зі структурних етапів наукового дослідження. Цілком прийнятною для нас є визначена О. Ярошенко модель освітнього середовища, орієнтованого на дослідження.

Науковиця визначає освітнє середовище як систему умов, впливів, можливостей для ефективної науково-дослідницької діяльності в університеті, що містяться в соціальному й просторово-предметному оточенні її суб'єктів, та окреслює такі результати функціоналу освітнього середовища:

- одержання об'єктивно нового знання у загально-культурному значенні викладачами, аспірантами, докторантами;
- підвищення наукового рівня викладачів;
- активізація особистісної позиції студента в підготовці до професійної діяльності;
- одержання суб'єктивно нового особистісно значущого знання студентами;
- розвиток дослідницької компетентності суб'єктів освітнього процесу науково-дослідницької діяльності;
- формування наукової еліти.

Для всіх суб'єктів науково-дослідницького пошуку, безперечно важливим є уявлення про сутність пізнання і механізми його дії. У цій площині цінним є чітке визначення, здійснене авторами навчального посібника «Методика та організація наукових досліджень» (С. Важинський, Т. Щербак):

- Наукове пізнання – дослідження, що має свої характерні цілі, завдання і методи перевірки отримання нових знань. Склад наукового пізнання: пізнавальна діяльність спеціально підготовленої групи людей.
- Чуттєве пізнання має місце тоді, коли для проникнення в різноманітні явища природи реалізується безпосередній зв'язок людини з навколишньою дійсністю.

– Раціональне пізнання доповнює чуттєве, забезпечує усвідомлення сутності явищ і процесів, розкриває закономірності зв'язку між ними і «повертає» здобуте знання до емпіричного рівня у вигляді можливості його практичного застосування.

– Емпіричне пізнання дійсності здійснюється шляхом спостереження за об'єктами.

– Дослідження чи експериментування з ними. У процесі емпіричного пізнання відображаються властивості об'єктів, досяжні для живого споглядання.

– Теоретичне пізнання – це відображення внутрішніх зв'язків і закономірностей становлення, розвитку та функціонування об'єктів шляхом раціонального опрацювання даних емпіричних досліджень [3].

У контексті теми статті для нас є слушними окреслені С. Сардаком критерії підбору науково-дослідницьких методів, які мають свої переваги й недоліки при аналізі результатів досліджень:

1. Спостереження.

– Перевага спостереження в тому, що дослідник може побачити об'єктивну картину поведінки суб'єкта спостереження, помітити дрібні деталі, ті, на які конкретний суб'єкт у реальному житті взагалі не звертає уваги.

– Недоліки полягають у необхідності наявності апаратури та присутності елементів втручання в приватне життя, необхідності високої кваліфікації спостерігачів і тривалого періоду дослідження.

2. Опитування.

– Перевага опитування в тому, що при високій кваліфікації модератора можна одержати максимум корисної інформації.

– Недолік у тому, що при дослідженні відчувається сильний вплив суб'єктивних чинників і думка опитуваних не завжди збігається з думкою більшості споживачів.

3. Експеримент

– Перевага експерименту в тому, що він дає наочне підтвердження результату проведеного дослідження.

– Недолік у тому, що складно змоделювати максимум чинників, що зустрічаються в дійсності.

«Найбільш оптимальний варіант дослідження, стверджує науковець, – це комплексне їх використання» [6, с. 43–44].

Будь-яка діяльність, а науково-дослідницька й поготів, здійснюватиметься ефективно і якісно, якщо всі учасники будуть вмотивовані на, власне, процес та його результати. Важливо пам'ятати про основні аспекти мотивації наукової діяльності: 1) професійний (підвищення загального рівня знань, формування кваліфікованого фахівця, підвищення рівня підготовки за напрямом дослідження); 2) моральний (участь у конкурсах, конференціях як засіб відчуття необхідності й можливості самовираження та самореалізації); 3) матеріальний (розробка проєктів, що приносять прибуток). Зрозуміло, що мотивація до науково-дослідної роботи «припускає наявність стійких інтересів (пізнавального, професійного, особистісного, соціального), що окреслює не тільки інтерес, позитивне ставлення фахівця до дослідницької діяльності, але й відображає загальну спрямованість особистості, її пошуково-творчу, дослідницьку позицію, що зумовлює переконаність у професійній і соціальній значущості дослідницької діяльності й усвідомлення необхідності брати в ній активну участь» [3, с. 175].

Ураховуючи всі вищезазначені аспекти, викладацький колектив спроможний здійснити психолого-педагогічний супровід, який, за словами Т. Теличко, у процесі індивідуалізації формування фахової компетентності забезпечує розвиток ціннісно зорієнтованого освітнього середовища з використанням ресурсів освітньої установи, цілеспрямовану діагностику рівня особистісного вдосконалення майбутніх вихователів ЗДО [7].

Ми визначаємо феномен психолого-педагогічного супроводу майбутніх фахівців як комплексну систему заходів з організації оптимальних умов і партнерської підтримки збоку викладачів, що реалізують можливість для самопізнання, розкриття творчого потенціалу, здібностей, нахилів, інтересів і мотивів, формування почуття самоцінності й прагнення до самореалізації через активне застосування досягнень науки для кожного здобувача вищої освіти.

Отже, аналіз наукових публікацій засвідчує: науково-дослідницька діяльність у закладах вищої освіти залишається потужним засобом для самопізнання всіх учасників експериментального пошуку та пізнання сучасних і актуальних явищ, об'єктів, парадигм і характеристик.

Формулювання мети статті: розкрити через схему реалізації аналітико-констатувального етапу наукової теми ефективні підходи психолого-педагогічного супроводу майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Ураховуючи основні підходи, які на наш погляд, забезпечать високий рівень якості та ефективності в реалізації конкретної наукової теми «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку», розкриємо дієві механізми розгортання роботи над науковою темою на прикладі кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту КУБГ ім. Бориса Грінченка.

Схема реалізації аналітико-констатувального етапу наукової теми

«Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку»

Завдання реалізації наукової теми:

1. Проаналізувати тематичну наукову й методичну літературу.

2. Здійснити аналіз програм навчальних дисциплін і виробничих практик стосовно формування компетентностей, що стосуються психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку.

3. Визначити критерії й показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців до освітньої взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками; здійснення психолого-педагогічного супроводу вихователів, які працюють у групах раннього віку.

4. Розробити та апробувати опитувальники для студентів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

5. Проаналізувати та узагальнити результати опитування.

6. Обговорити результати аналітико-констатувального етапу реалізації наукової теми дослідження на засіданні кафедри.

7. Визначити завдання й напрями формувального етапу реалізації.

Критерії та показники сформованості готовності майбутніх фахівців до взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками:

– Мотиваційний критерій. Показники: наявність потреби й позитивних стимулів до фахового зростання; здатність до цільовизначення й створення фахової професійної карти; орієнтація на активність і самореалізацію.

– Емоційний критерій. Показники: емоційне налаштування на освітній процес у закладах вищої освіти; здатність розрізняти й називати емоції в себе та інших; сформована емоційна рефлексія.

– Когнітивний критерій. Показники: обізнаність стосовно характеристик раннього віку; наявність знань про особливості взаємодії з дітьми раннього віку та їхніми батьками, психолого-педагогічного супроводу вихователів, що працюють у групах дітей раннього віку; знання про форми, методи, засоби освітньої взаємодії з дітьми раннього віку.

– Діяльнісний критерій. Показники: навички гнучкості, мобільності та оперативності у розв'язанні ситуацій стосовно дітей раннього віку; володіння психолого-педагогічним і методичним інструментарієм; самостійність і винахідливість пошуків і спроб оптимального вирішення педагогічних завдань.

Рівні сформованості готовності здійснювати психолого-педагогічний супровід розвитку раннього віку:

– Достатній (належний, задовільний).

– Латентний (прихований, невидимий; затримка між стимулом і реакцією).

– Ювенільний (незрілий, нерозвинутий).

Запитання й завдання до опитувальників аналітико-констатувального етапу, або так званого, вхідного анкетування, підбиралися з урахуванням визначених критеріїв, відповідних фахових компетентностей, сформованих у студентів під час опанування низки навчальних дисциплін, та згідно із професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти». Деякі опитувальники були уніфікова-

ними для всіх категорій студентів, інші – диференційовані. На розгляд членів викладацького колективу було запропоновано два варіанти опитувальників.

Варіант 1.

Опитувальник № 1 (когнітивний критерій)

1. Яке мислення притаманне дітям раннього віку?

- критичне
- наочно-дійове
- асоціативне

2. Окресліть вікові новоутворення раннього віку:

- прямоходіння
- розвиток самосвідомості
- розширення сфери соціальних контактів
- зародження нових видів діяльності
- оволодіння мовленням
- захопленість сюжетно-рольовою грою

3. Назвіть ознаки кризи трьох років у дитини:

- ставить під сумнів усталені правила в сім'ї, бо хоче бути самостійною
- боїться бути покинутою
- тривожиться із-за свого статусу та порівнює себе з іншими.

4. Основними завданнями сенсорного розвитку дітей раннього віку є:

- сприяти оволодінню життєво необхідними рухами
- допомагати в групуванні предметів за певними ознаками – кольором, формою, величиною
- учити пізнавати свої речі та речі членів родини
- розвивати відчуття та сприймання (зорові, слухові, дотикові).

Опитувальник № 2 (діяльнісний критерій)

1. Категорія учасників: (бакалаври)

Уявіть себе вихователем / вихователькою групи дітей раннього віку. Як би Ви розв'язали таку педагогічну ситуацію:

- Миколка бере одну за одною іграшки, але так і не грається – кидає на підлогу. Реакція вихователя на це?
- Марійка під час обіду плаче: забруднила сукенку. Що має зробити дорослий?
- Петрик плаче після розставання з мамою вранці. Як реагує вихователь і діти навколо?

– Оленка й Дениско, недбало розглядаючи ілюстрації в книжці, порвали декілька сторінок. Реакція вихователя на це?

2. Категорія учасників: (магістранти)

Уявіть себе вихователем-методистом у закладі дошкільної освіти. Ви стали свідком певних педагогічних ситуацій. Ваші дії?

– Миколка бере одну за одною іграшку, але так і не грається – кидає на підлогу. Вихователька строго виговорює хлопчикові за його неприпустиму поведінку. Що Ви порадите педагогові?

– Марійка під час обіду плаче: забруднила сукенку. Помічниця вихователя «виховує» дівчинку»: «Не потрібно було вертатися в усі боки!» А що зробили би Ви?

– Петрик плаче після розставання з мамою вранці. Декілька дітей поряд і самі починають лити сльози. Вихователька збирає їх до купи й веде до музичної зали знайомити з новими музичними інструментами. Ваш коментар?

– Оленка й Дениско, недбало розглядаючи ілюстрації в книжці, порвали декілька сторінок. Вихователька насварила їх: «більше книжки в руки не дам!» Що Ви порадите педагогові?

Опитувальник № 3 (мотиваційний критерій)

– Категорія учасників: (бакалаври)

– На Вашу думку, що потрібно особисто Вам для фахового зростання?

– Які 3 речі Вам необхідно зробити, аби відчувати власну готовність до ефективної взаємодії з дітьми раннього віку?

– Якби Ви могли наразі звернутися до батьків вихованців раннього віку, що Ви би їм сказали?

– Уявіть себе вихователем / вихователькою групи раннього віку. Що найчастіше Ви говоритимете дітям?

Опитувальник № 4 (мотиваційний критерій)

Категорія учасників: (магістранти)

На Вашу думку, що потрібно особисто Вам для фахового зростання?

– Які 3 речі Вам необхідно зробити, аби відчувати власну готовність до психолого-педагогічного супроводу педагогів в ефективній взаємодії з дітьми раннього віку?

– Якби Ви могли наразі звернутися до батьків вихованців раннього віку, що би Ви сказали?

– Уявіть себе вихователем-методистом закладу дошкільної освіти. Що найчастіше Ви говоритимете вихователям груп раннього віку? А вихованцям?

Варіант 2 (згідно з матеріалами професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»).

Опитувальник № 1 (знаннєвий компонент)

Респонденти визначаються за критеріями «Знаю», «Маю розмиті уявлення», «Не знаю»:

1.1 Структурні компоненти освітнього процесу в групах дітей раннього віку.

1.2 Види, типи, основні підходи до планування освітнього процесу в групах дітей раннього віку, їх переваги й недоліки.

1.3 Особливості ведення документування професійної діяльності в групах раннього віку (зокрема в електронному форматі).

2.1 Освітні програмні документи, що висвітлюють особливості психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

2.2 Вітчизняні й зарубіжні концепції, теорії, парадигми розвитку дітей раннього віку.

2.3 Основи психології й педагогіки раннього дитинства.

2.4 Освітні технології в освітньому процесі у групах дітей раннього віку.

2.5 Особливості використання різних видів діяльності, зокрема провідних, з метою розвитку дітей раннього віку.

3.1. Ефективні форми, методи здійснення моніторингу якості психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку для адаптації та коригування освітнього процесу відповідно до їх можливостей і потреб.

Опитувальник № 2 (діяльнісний компонент)

Респонденти визначаються за критеріями «Умію», «Недосконало вмію», «Не вмію»:

1.1 Визначати структурні компоненти освітнього процесу в групах дітей раннього віку.

1.2 Ураховувати види, типи планування освітнього процесу в групах дітей раннього віку, їх переваги й недоліки.

1.3 Вести документацію професійної діяльності в групах дітей раннього віку (зокрема в електронному форматі).

2.1 Здійснювати психолого-педагогічний супровід дітей раннього віку на засадах його нормативно-правового забезпечення.

2.2 Здійснювати освітній процес на засадах вітчизняних і зарубіжних концепцій, теорій, парадигм розвитку дітей раннього віку.

2.3 Здійснювати освітній процес у групах дітей раннього віку на засадах теорії та практики психології й педагогіки раннього дитинства.

2.4 Використовувати освітні технології в освітньому процесі в групах дітей раннього віку.

2.5 Ураховувати особливості використання різних видів діяльності, зокрема провідних, у взаємодії з дітьми раннього віку.

3.1. Застосовувати ефективні форми й методи, здійснення моніторингу якості психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

3.2 Використовувати методи оцінки результатів діагностики розвитку дітей раннього віку.

3.3 Ураховувати результати оцінки рівня розвитку дітей раннього віку.

4.1 Планувати й реалізувати психолого-педагогічний супровід розвитку дітей раннього віку на засадах змісту Державного стандарту дошкільної освіти (2021) та освітньої програми «Дитина» (2020).

5.1 Здійснювати психолого-педагогічний супровід розвитку дітей раннього віку на засадах урахування особливостей і принципів організації та зонування освітнього простору

5.2 Здійснювати психолого-педагогічний супровід розвитку дітей раннього віку на основі врахування призначення та розвивального потенціалу освітньо-методичного, ігрового наповнення освітнього середовища

6.1 Застосовувати різні способи комунікації з метою підтримки освітньої взаємодії в колективі, з батьківською спільнотою, профільними фахівцями та професійними організаціями з питань розвитку дітей раннього віку

7.1 Використовувати сучасний медіапростір з метою добирання, накопичення й використання інформації стосовно психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

Опитувальник № 3 «Мотиваційний компонент»

Респонденти визначаються за критеріями «Мотивований (-а)», «Частково мотивований (-а)», «Немотивований (-а)»:

1.1 Здійснювати психолого-педагогічний супровід розвитку дітей раннього віку.

1.2 Здійснювати власний реальний внесок у забезпечення, підвищення якості психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

1.3 Здійснювати методичний супровід розвитку дітей раннього віку.

1.4 Упроваджувати інноваційні педагогічні технології в освітньому процесі з дітьми раннього віку.

2.1 Підпорядкувати психолого-педагогічний супровід меті фізичного й психологічного благополуччя всіх учасників освітнього процесу.

2.2 Створити матеріально-технічні та забезпечити соціально-педагогічні умови для ефективного психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

2.3 Забезпечити оригінальний, гуманний, особистісно орієнтований психолого-педагогічний супровід розвитку дітей раннього віку.

2.4 Забезпечити виконання державних стандартів освіти дітей раннього віку.

2.5. Забезпечити взаємодію з органами влади, громадськими організаціями, культурно-просвітницькими закладами, комерційними структурами, спонсорами з метою забезпечення ефективного психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку.

2.6 Володіти алгоритмом упровадження інноваційних технологій у процес психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку

3.1 Здійснювати систематичне самопізнання, самоаналіз, рефлексію власної педагогічної діяльності (поведінки, емоцій) у процесі здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку

3.2 Актуалізувати власні особистісно-професійні здібності, компетентності, можливості, самореалізацію в процесі здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку

3.3 Реалізувати власний творчий потенціал, використання інноваційних форм, методів у процесі психолого-педагогічного супроводу

соціально-громадянського виховання й розвитку дітей раннього віку

3.4 Долати труднощі, пов'язані з психолого-педагогічним супроводом розвитку дітей раннього віку, що сприятиме особистісно-професійному самовдосконаленню, саморозвитку.

3.5 Відчувати причетність до колективу учасників процесу психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку, його становлення, розвитку, діяльності, традицій тощо.

3.6 Здійснювати всебічний, гармонійний особистісно-професійний саморозвиток у процесі психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку

Загальним рішенням викладацького колективу було створено інтегровану модель опитувальників, розміщено у форматі Google-опитування й розповсюджено серед студентів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти. Наразі триває обробка даних, але в особистісно зорієнтованому спілкуванні з окремими студентами було зроблено рефлексійний зріз вражень і почуттів від опитування, зафіксовано пропозиції щодо подальшого поліпшення й осучаснення дослідницьких збірв інформації. Зокрема, було запропоновано з урахуванням особливостей молодого покоління:

– оформлення запитань здійснювати не у вигляді текстових тверджень, а візуальних завдань;

– збільшити відсоток ситуаційних задач;

– використовувати тематичні відеофрагменти для аналізу поведінкових проявів та емоційних реакцій.

Як бачимо, акцент на прозорість і рефлексію в площині розгортання науково-дослідницької діяльності, партнерська взаємодія між викладачами та студентами може забезпечити високий рівень валідності й успішності результатів на кожному етапі експерименту.

Висновки (з перспективами подальших розвідок із напрямку). Представлена схема реалізації аналітико-констатувального етапу наукової теми «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей раннього віку» висвітлює використання комп-

лексу підходів (рефлексійного, особистісно зорієнтованого, аксіологічного, компетентнісного та соціально-комунікативного), урахування запитів суспільства й особливості сучасного покоління студентства, актуальні проблеми, які існують у практиці діяльності закладів дошкільної й вищої освіти та сучасні засоби їхнього розв'язання.

Подальший алгоритм дій викладацького колективу полягає в обробці та обговоренні загальних результатів опитування на аналітико-констатувальному етапі; визначенні проблемних аспектів і утруднень у студентів та аналіз їх причин; визначення завдань й напрямів формування етапу реалізації наукової теми дослідження для кожного викладача, а отже, кожної навчальної дисципліни – плану-

вання окремих модулів і можлива зміна кількості кредитів, внесення додаткових аудиторних і практичних занять, трансформація освітнього контенту й підвищення його якості.

Отже, психолого-педагогічний супровід майбутніх фахівців, як феномен, має гнучку структуру й наповнення залежно від проміжних результатів різних етапів науково-дослідницької теми. Але константою залишаються: партнерська підтримка збоку викладачів; організація оптимальних умов, у яких реалізуються можливості для самопізнання, розкриття творчого потенціалу, здібностей, нахилів, інтересів і мотивів, формування почуття самоцінності й прагнення до самореалізації через активне застосування досягнень науки для кожного здобувача вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кондратець І. В. Розвиток рефлексійної культури педагогів дошкільних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Слов'янськ, 2017. 374 с.
2. Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів : монографія / авт. : О.І. Бульвінська, Н.О. Дівінська, Н.О. Дяченко, О.В. Жабенко, І.О. Линьова, Ю.А. Скиба, Г.П. Чорнойван, О.Г. Ярошенко ; за ред. О.Г. Ярошенко. К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2016. 178 с.
3. Методика та організація наукових досліджень : навчальний посібник / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
4. Половіна О. А., Кондратець І. В. Нові підходи до формування художньо-практичної компетентності майбутніх вихователів. *Народна освіта* : Електронне наукове фахове видання. 2019. Випуск 2 (38). Розділ «Педагогічна наука». URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5789 (дата звернення: 24.05.2022).
5. Половіна О. А., Кондратець І. В. Педагогічні технології підготовки майбутніх вихователів до формування художньо-продуктивної компетентності дітей дошкільного віку. *Освіта XXI століття: реалії, виклики, тенденції розвитку* : колективна монографія / за наук. ред. проф. Цветкової Ганни. Hameln Germany : Inter GING, 2020. С. 384–444.
6. Сардак С. Е. Основи наукових досліджень : навч. посібник. Д. : ДГУ, 2018. 103 с.
7. Теличко Т. В. Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Сер. 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 73 (2). С. 88–91.

PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS IN PRESCHOOL EDUCATION FOR PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT

POLOVINA OLENA

candidate of pedagogical sciences, associate professor
Head of the Department of Preschool Education
Pedagogical Institute
Boris Grinchenko University of Kiev

KONDRATETS INNA

candidate of pedagogical sciences,
senior lecturer of the Department of Preschool Education,
Pedagogical Institute
Boris Grinchenko University of Kiev

Introduction. *The article is devoted to the analysis of modern aspects of planning and organization of scientific research: requests and expectations of society from future specialists, namely the formation of professional skills (hard skills) and socially significant (soft skills); outlining the tasks of the teaching staff is to create conditions for full self-disclosure and self-knowledge of future teachers, to support the interest and motivation of students and to involve them in various contexts of research work.*

Purpose. *To reveal effective approaches of psychological and pedagogical support of future specialists through the scheme of realization of the analytical and ascertaining stage of the scientific topic.*

Methods. *The authors used several research methods: analysis – analyzed scientific papers on research activities in higher education institutions, in particular, the peculiarities of creating a research-oriented educational environment; advantages and disadvantages of research methods; synthesis – combines theoretical concepts and practical actions of scientific research; generalization – the role of conceptual approaches in ensuring the quality and efficiency of the research experiment is highlighted.*

Results. *The scheme of realization of the analytical and ascertaining stage of the scientific theme of the department is described and the prospects of scientific research at the following stages are determined.*

Originality. *Use of conceptual approaches: reflective, personality-oriented, axiological, competence and social-communicative. Author's definition of the phenomenon of psychological and pedagogical support of future specialists as a comprehensive system of measures to organize optimal conditions and partner support from teachers who realize opportunities for self-knowledge, creative potential, abilities, inclinations, interests and motives, self-esteem and desire for self-realization through active application of scientific achievements for each graduate.*

Conclusion. *The presented scheme of realization of the analytical and ascertaining stage of the scientific theme "Training of future specialists of preschool education for psychological and pedagogical support of early childhood development" covers the use of a set of approaches, taking into account society's demands and features higher education and modern means of solving them. A further algorithm of actions of the teaching staff is to process and discuss the general results of the survey at the analytical and ascertaining stage; identification of problematic aspects and difficulties of students and analysis of their causes; definition of tasks and directions of the formative stage of realization of a scientific theme of research for each teacher, and, consequently, each educational discipline – planning of separate modules and possible change of quantity of credits, introduction of additional classroom and practical employment, transformation of educational content and its quality.*

Keywords: *higher education, future specialists, scientific topic, scientific research, psychological and pedagogical support, development of young children.*

REFERENCES

1. Kondratets I. V. (2017). Rozvytok refleksiinoi kultury pedahohiv doshkilnykh navchalnykh zakladiv [Development of reflective culture of teachers of preschool educational institutions]: Candidate's thesis: 13.00.04. Donbass State Pedagogical University [in Ukrainian].
2. Kontsepsiia ta metodolohiia realizatsii naukovo-doslidnytskoi diialnosti subiektiv navchalno-vykhovnoho protsesu universytetiv (2016) [The concept and methodology of research activities of the subjects of the educational process of universities]: monohrafiia. Avt.: O.I. Bulvinska, N.O. Divinska, N.O. Diachenko, O.V. Zhabenko, I.O. Lynova, Yu.A. Skyba, H.P. Chornoivan, O.H. Yaroshenko; za red. O.H. Yaroshenko, 178 [in Ukrainian].

3. *Metodyka ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen* (2016) [Methods and organization of scientific research]: navchalnyi posibnyk. S. E. Vazhynskyi, T. I. Shcherbak, 260 [in Ukrainian].
4. Polovina O. A., Kondratets I. V. (2019). Novi pidkhody do formuvannia khudozhno-praktychnoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv [New approaches to the formation of artistic and practical competence of future educators]. *Narodna osvita*, 2 (38). Retrieved from: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5789 [in Ukrainian].
5. Polovina O. A., Kondratets I. V. (2020) Pedahohichni tekhnolohii pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do formuvannia khudozhno-produktyvnoi kompetentnosti ditei doshkilnoho viku [Pedagogical technologies of preparation of future educators for the formation of artistic and productive competence of preschool children]. *Osvita XXI stolittia: realii, vyklyky, tendentsii rozvytku: kolektyvna monohrafiia / za nauk. red. prof. Tsvietkovoii Hanny. Hameln Germany: Inter GING*, 384–444 [in Ukrainian].
6. Sardak S. E. (2018). *Osnovy naukovykh doslidzhen* [Basics of the scientific research]: navch. posibnyk, 103 [in Ukrainian].
7. Telychko T. V. (2020). Psykholoho-pedahohichniy suprovid profesiinoyi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh zakladiv osvity [Psychological and pedagogical support of professional training of future educators of preschool educational institutions]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*, 5, 73 (2), 88–91 [in Ukrainian].